

банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 265 с.

5. Системи підтримки прийняття рішень. Конспект лекцій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/6059894/>

УДК 343.232(043.2)

Рудковська М. Р.,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
м. Львів, Україна

СТАН ТЕОРЕТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕКИ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Інститут злочину, поряд з інститутом покарання, є фундаментальним елементом системи кримінального права [1, с. 74]. Натомість суспільна небезпека є ключовою ознакою поняття злочину, його ядром.

Людство ніколи не мирилося з існуванням злочину, а тому до зазначених проблем завжди була прикута увага громадськості, науковців різних галузей знання [5, с. 3]. З огляду на це у кримінально-правовій літературі дослідженню поняття злочину та окремих його ознак присвячено ґрунтовні наукові праці таких науковців, як Н. Д. Дурманова, А. П. Козлова, А. А. Піонтковського, В. І. Смірнова. Крім цього, поняття та класифікації злочинів висвітлено у публікаціях В. І. Борисова, О. О. Дудорова, В. М. Куца, Р. Л. Чорного та інших. Однак у працях цих науковців суспільну небезпеку як ознаку поняття злочину розглянуто поверхово.

Вивченню окремих аспектів суспільної небезпеки певну увагу приділили Д. С. Азаров, М. В. Арзамасцев, П. С. Берзін, Е. А. Васильєв, П. А. Воробей, О. О. Тихонова, В. К. Гришук, Л. В. Гусар, І. Ю. Карпушева, О. О. Кваша, В. М. Киричко, Т. В. Колеснікова, І. В. Красницький, В. П. Мороз, В. О. Навроцький, Н. А. Орловська, Т. А. Плаксина, А. Ю. Строган, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, Ю. А. Пономаренко, П. А. Фефелов, Ю. В. Філей, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, В. В. Шаблистий, А. О. Штанько, Г. З. Яремко та інші.

Що ж до суспільної небезпеки, то її вивчення стало предметом дослідження у працях О. В. Епіфанової [2], Ю. Г. Ляпунова [3], В. В. Мальцева [4], Л. Шуберта [8]. Окремі питання стали також предметом дисертаційних досліджень. Зокрема, було захищено три кандидатські дисертації: О. В. Микитчик «Злочин як соціальне явище: філософсько-правовий аспект» [5] (2002), Т. Є. Севастьянова «Малозначність діяння за кримінальним законодавством України» [7] (2003) та О. М. Миколенко «Теоретичні основи дослідження шкоди,

заподіяної злочином» [6] (2005).

Аналіз кримінально-правових наукових джерел дав змогу виокремити питання:

— що вирішуються науковцями однаково (суспільна небезпека є однією з ознак поняття злочину; полягає у заподіянні злочином істотної шкоди об'єктам, які охороняються кримінальним законом, або у створенні реальної можливості (загрози) заподіяння такої шкоди; є підставою для відмежування злочинів від інших правопорушень та від малозначних діянь; є однією з підстав для криміналізації та декриміналізації діянь; становить основу класифікації злочинів за ступенем тяжкості, який під час кваліфікації діяння є показником типового ступеня суспільної небезпеки злочинів, а під час індивідуалізації кримінальної відповідальності — показником індивідуального ступеня суспільної небезпеки конкретного злочину; має важливе значення при вирішенні питання про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки та про звільнення від покарання);

— щодо яких ведуться дискусії (різні підходи до того, через які ознаки доцільно розкривати поняття злочину; чи є необхідним матеріальне поняття злочину, центральною ознакою якого є суспільна небезпека, чи варто вилучити суспільну небезпеку як ознаку поняття злочину, перейшовши до формального поняття злочину; чи суспільна небезпека є ознакою лише злочинів, чи й інших правопорушень, які відрізняються від злочинів лише ступенем суспільної небезпеки; чи володіє адміністративне правопорушення властивістю суспільної небезпеки; співвідношення соціальної шкідливості й суспільної небезпеки; чи є суспільна небезпека самостійною підставою кримінальної відповідальності, однією з двох — поряд із складом злочину, чи не є підставою кримінальної відповідальності взагалі, оскільки такою підставою є склад злочину);

— які не висвітлено взагалі чи описано поверхово (жодний вчений комплексно не досліджував питання розвитку такої ознаки поняття злочину, як суспільна небезпека в пам'ятках вітчизняного кримінального права; критерії наявності суспільної небезпеки; питання щодо доцільності використання ознаки «суспільна небезпека» у дефініції кримінального проступку як одного з видів кримінального правопорушення; видові характерні риси (ознаки) суспільної небезпеки; співвідношення між значенням суспільної небезпеки як матеріальної ознаки злочину із значенням формальних ознак та їх поєднання в формально-матеріальному розумінні поняття злочину; функції суспільної небезпеки як ознаки поняття злочину; структуру суспільної небезпеки та значення малозначного діяння у процесі дослідження суспільної небезпеки як ознаки поняття злочину).

Отже, огляд стану теоретичного дослідження суспільної небезпеки як ознаки поняття злочину у кримінально-правовій літературі засвідчує, що деякі положення є загальновизнаними, інші є дискусійними, деякі

положення розглядали лише поодинокі автори, а деякі взагалі залишилися поза увагою науковців. Відповідно, від наявності дискусійних та недостатньо висвітлених питань залежить не лише повнота наукової доктрини, а передусім єдине русло правозастосування. Отже, вищевикладене свідчить про необхідність подальшого дослідження з метою більш детально розглянути окреслені питання, вивчення яких дасть змогу сформулювати єдині підходи, що є запорукою правильного і точного застосування кримінального закону.

Література

1. Галабала М.В. Кримінально-правова наука незалежної України. Проблеми загальної частини: [монографія] / М.В. Галабала. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 240 с.
2. Епіфанова Е.В. Общественная опасность как научная категория, законодательная дефиниция: история и современность: [монографія] / Е.В. Епіфанова. – М.: Юрлитинформ, 2012. – 152 с.
3. Ляпунов Ю.И. Общественная опасность деяния как универсальная категория советского уголовного права : учеб. пособие / Ю.И. Ляпунов. – М.: ВЮЗШ МВД СССР, 1989. – 119 с.
4. Мальцев В.В. Общественно опасное поведение в уголовном праве: [монографія] / В.В. Мальцев. – М.: Юрлитинформ, 2014. – 648 с.
5. Микитчик О.В. Злочин як соціальне явище: філософсько-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12 / О.В. Микитчик. – К., 2002. – 16 с.
6. Миколенко О.М. Теоретичні основи дослідження шкоди, заподіяної злочином: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / О.М. Миколенко. – Х., 2005. – 19 с.
7. Севастьянова Т.Є. Малозначність діяння за кримінальним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Т.Є. Севастьянова. – К., 2003. – 19 с.
8. Шуберт Л. Об общественной опасности преступного деяния: [монографія] / Л. Шуберт. – М.: Гос. изд-во юрид. лит., 1960. – 240 с.

УДК 340.130.53:35.072.22(477)

Савченко А. В., д.ю.н., професор,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

ЩОДО ЗМІСТУ ОКРЕМИХ ФОРМ ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ («ПРОПОЗИЦІЯ», «ОБІЦЯНКА», «ПРОХАННЯ»)

При вчиненні окремих корупційних злочинів їхніми формами можуть виступати «пропозиція», обіцянка» та «прохання». Зокрема, перші дві форми, що можуть існувати окремо чи пов'язуватися з іншими діями (наприклад, прийняттям пропозиції чи прийняттям обіцянки), передбачені